

روزنامه ایران سلطانی و ایران مدخل

تاریخچه روزنامه نگاری رسمی یا دولتی

جمشید کیان فر

روزنامه نگاری در ایران با ظهور کاغذ اخبار به همت میرزا صالح شیرازی از ۱۲۵۳ هـ. ق. پا گرفت. میرزا صالح که از تحصیل کردگان فرنگ بود و در آن ایام وزارت تهران داشت، به سبک و پیروی از اروپائیان اقدام به انتشار نشریه ای کرد با عنوان کاغذ اخبار، ترجمه تحت اللفظی Newspaper. ظاهراً قریب به سه سال به صورت ماهانه در یک برگ یعنی در دو صفحه: صفحه اول حاوی «اخبار شرقیه» و صفحه دوم «اخبار غربیه» بود.

امروزه شماره های آن نایاب و کمیاست و جستجو گریخته اخباری در باره آن در لایبالی متون و نوشته های پژوهشگران به چشم می خورد.

میرزا صالح شیرازی ظاهراً در ۱۲۵۶ ق. از وزارت تهران خلع و انتشار روزنامه نیز در عهده تعویق می افتد تا صدارت میرزاتقی خان امیرکبیر (۱۲۶۴-۱۲۶۷ ق.) و وقفهای در انتشار نشریه رسمی یا نیمه رسمی در ایران بوجود می آید.

از جمله اقدامات مفید میرزاتقی خان امیرکبیر تاسیس یا دایر کردن نشریه ای بود با عنوان «روزنامه وقایع اتفاقیه» که از تاریخ جمعه پنجم شهر ربیع الثانی ۱۲۶۷ ق. لغایت پنج شنبه بیست و هشتم محرم ۱۲۷۷ ق. جمعاً ۴۷۱ شماره از آن نشر یافت که خوشبختانه کتابخانه ملی ایران اقدام به چاپ افست لوحی آن همراه با مقدمه و نمایه کرده است.

آخرین شماره این نشریه با عنوان «روزنامه وقایع» مصور - با دو تصویر - در صفحات دوم و پنجم که اولی صحنه شکارگاه و دومی مربوط به صحنه سقوط کودکی در مراسم عزیزی در یکی از روستاهای خمسه است، هر دو تصویر با کیفیت بسیار خوب توسط میرزا ابوالحسن خان صنایع الملک نقاشی، نقاشی و چاپ شده است.

از پنجم صفر ۱۲۷۷ ق. «روزنامه دولت علیه ایران» به مدیریت صنایع الملک، نقاش یادشده، جایگزین «روزنامه وقایع اتفاقیه» شد و اولین شماره آن به توالی شماره مسلسل «روزنامه وقایع اتفاقیه» یعنی ۴۷۲ منتشر و تا شماره ۵۹۲ به تاریخ پنجشنبه پنجم شهر ربیع الثانی ۱۲۸۳ ق. نشر یافت و از شماره ۵۹۳ عنوان نشریه به «روزنامه دولتی» تغییر یافته و از تاریخ پنجشنبه سیم شهر جمادی الاول ۱۲۸۳ لغایت شماره ۶۳۸ جمع ۴۶ شماره تا تاریخ پنجشنبه سیم شهر شوال ۱۲۸۶ با عنوان یادشده، حیات داشت و ناگهان از شماره ۶۳۹ بار دیگر عنوان نشریه به «روزنامه دولت علیه ایران» تغییر یافته و تا

شماره ۶۵۰ به تاریخ پنجشنبه دهم ذی الحجه ۱۲۸۷ ق. به حیات مطبوعاتی خود ادامه داده است. علت تغییر نام نشریه از «روزنامه دولت علیه ایران» به «روزنامه دولتی» هوسهای شاهانه - ناصرالدین شاه - در انتشار روزنامه بر آن قرار گرفته بود که بجای یک نشریه چهار نشریه منتشر شود به شرح ذیل:

اول روزنامه دولتی بدون تصویر
دوم روزنامه دولتی مصور
سوم روزنامه ملتی که بطور آزادی نوشته می شود
چهارم روزنامه علمی

بنابر دستورالعمل شاهانه، مدیریت روزنامه ها به علی قلی میرزا اعتضاد السلطنه وزیر علوم و آگادار و صنایع الملک از طرف وزیر علوم نایب شد.

از میان چهار روزنامه، «روزنامه دولتی مصور» هرگز منتشر نشد و سه روزنامه دیگر فعالیت خود را آغاز کردند تا اینکه در ۱۲۸۰ ق. باز میل شاهانه بر آن قرار گرفت که روزنامه های متعدد تعطیل و یک روزنامه رسمی به جای هفته ای یک شماره، سه شماره در هفته انتشار یابد.

بدین منظور محمدحسن خان صنایع الدوله (اعتضاد السلطنه بعد) روزنامه خوان خود را که از تحصیل کردگان دارالفنون بود و برای ادامه تحصیل به فرنگ یعنی پاریس هم رفته بود و در آن دیار، اضافه بر فراگیری زبان، روش تحقیق و تالیف به شیوه اروپائیان به ویژه در زمینه تاریخ و جغرافیا را فرا گرفته بود، مامور انجام این مهم کرد.

محمدحسن خان صنایع الدوله از تاریخ یکشنبه محرم ۱۲۸۸ ق. تا مرگ خود در ۱۳۱۳ ق. مجموع ۷۸ شماره از روزنامه

«ایران» را منتشر کرد و در حقیقت ایران جایگزین «روزنامه وقایع اتفاقیه»، روزنامه دولت علیه ایران و روزنامه دولتی «شد. خبر مرگ اعتضاد السلطنه در شماره ۸۷۹ پنجمین بیست و پنجم شوال ۱۳۱۳ ق. و متعاقب آن در شماره ۸۸۱ چهارشنبه بیست و دوم ذی القعدة خبر مرگ حامی او ناصرالدین شاه در روزنامه «ایران» درج شده است. پس از مرگ محمدحسن خان اعتضاد السلطنه برادرزاده اش محمدباقرخان ملقب به اعتضاد السلطنه در حیات ناصرالدین شاه، وزارت انطباعات و مدیریت روزنامه ایران بدو واگذار شد.

روزنامه ایران از شماره ۸۷۹ الی ۱۰۳۲ یعنی تا پایان سال ۱۳۲۰ ق. زیر نظر محمد باقر اعتضاد السلطنه به حیات خود ادامه داد و جمع ۱۵۴ شماره از آن انتشار یافت. ذکر این نکته نیز ضروری است که چهار شماره آخر زیر نظر میرزا محمد ندیمباشی منتشر شد.

روزنامه های یادشده، حاوی اخبار و اطلاعات درباره اخبار دارالخلافه، اخبار مربوط به ایالات و ولایات، خلاصه اخبار خارجی، امتیازات دولتی، انتصابات، نرخ اوراق، اخبار سفرهای سلطانی و پرداختن به برخی از آداب و رسوم مردم است. روزنامه های یادشده، شدید طرفدار دولت و سلطنت بودند و عاری از هر گونه اخبار حرکت های مردمی، قیامها و نارضیاتی مردم است.

روزنامه ایران سلطانی

در اواخر سال ۱۳۲۰ یعنی در نوروز مدیریت روزنامه به میرزا محمد ندیمباشی واگذار شد. او در اول سال نو قمری نخستین شماره از نشریه را با عنوان «روزنامه ایران سلطانی» به تاریخ شنبه غره محرم الحرام سنه ۱۳۲۱ ق. برابر ۳۱ مارس ۱۹۰۳ م. منتشر کرد. با تغییر مدیریت روزنامه، اضافه بر تغییر عنوان، قطع آن نیز تغییر کرده و از قطع بسیار بزرگ روزنامه تقریب به قطع وزیری تبدیل شد و تعداد صفحات روزنامه نیز از ۴ صفحه بزرگ به ۸ صفحه کوچک تغییر یافت و در اولین شماره نشریه ندیمباشی نوشت:

«روزنامه ایران تا دیروز که آخر سنه هزار و سیصد و بیست هجری بود به شکلی دیگر به معرض ظهور می رسید. امروز که به امر سلطانی من مدیر روزنامه ایرانم آن را به شکل دیگر آزمینم و خیال طالع ساخته، روزنامه این هفته ایران با هفته پیش بصورت مختلف است ولی در معنی شکل واحد دارد. قصد این روزنامه و روزنامه سابق نشر تمدن و استحکام سیاست است، آسایش عباد و آرایش بلاد را خواهانند.»

ندیمباشی در حقیقت این تغییر را صوری دانسته، همچنانکه ممکن است صدر اعظم تغییر یابد و یا وزیری؛ ولی سیاست همان است که بود و متعاقب در همین شماره می نویسد که:

«چون تعرفه در باب گمرکات ایران را که در روزنامه ایران چاپ می شد و به انجام نرسیده بود که شکل روزنامه ایران تغییر یافت... لهنذا تعرفه گمرکات را در این جا از ابتدا می نگاریم که مزید بر علم و اطلاع تجار گردد.»

و بعد از آن صفحات ۸-۴ روزنامه را بدان اختصاص داده و در شماره های بعد صفحه هشتم برای درج تعرفه گمرکات اختصاص دارد. عبارات دیگر مطالب روزنامه بر همان سیاق سابق بوده و فقط حجم، عنوان، قطع و مدیر روزنامه تغییر کرده است.

به درستی که روزنامه ایران سلطانی دنباله روسیاست روزنامه «ایران» بود و گاهی اضافه بر اخبار رسمی که شامل: اخبار دربار همایون، اخبار غیر درباری، اخبار ایالات و ولایات، خلاصه اخبار خارجه و یا اخبار درباری، امتیازات، اخبار دارالخلافه تهران و ایالات و ولایات، حکام ولایات و انتصابات و گزارش سفرهای

شاهانه را دربر می گرفت ، در بعضی از شماره ها مطالب جدیدی بدان افزوده می شد که به شرح آن اقدام می شود :

سال اول

شماره ۲: مقاله « احداث رویانیدن جای در ایران »
از ش ۶: « تاریخ نادرشاه » اثر جیمز فریزر انگلیسی ترجمه ابوالقاسم خان ناصرالملک والی کردستان که به صورت پاورقی تا سال چهارم انتشار روزنامه ادامه می یابد.

ش ۹: « صورت جمع و خرج مدرسه سیاسی » توسط «مدیر مدرسه مبارک علوم سیاسی محقق الدوله»

ش ۱۲: اعلان « شرکت عمومی ایران » که درحقیقت بیلان و عملکرد شرکت در یکسال گذشته است ، و این شیوه سالانه ادامه دارد.

ش ۱۳: « سواد راپورت معاون الدوله وزیر مختار » شرح سفر او از « بوگارس (بخارست) به آتن » است .

ش ۱۸: « خبر ورود سفیر مکسیک (مکزیک) به ایران »
و ادامه آن در شماره ۱۹ یعنی «شرح پذیرایی سفیر فوق العاده ورود سفیر مکسیک» .

ش ۲۰: « شرح مسافرت موبک همایونی به قم »

ش ۲۳: « ترجمه تلگرافهای تهنیت سال نومیسیحی از طرف مظفرالدین شاه به سران کشورها و ایض جواب آنها» .

ش ۲۵: « شرح جزیره سرندیب (سبلان) و عمل چایکاری در آنجا» و ادامه آن در شماره های بعد.

ندیمباشی در سال اول جمع ۲۶ شماره از نشریه « روزنامه ایران سلطانی » را منتشر می کند که مجموع حاوی اخباری است که ذکر آنها گذشت .

سال دوم

انتشار روزنامه در سال دوم مصادف باپنجاه وهفتمین سال انتشار روزنامه در کشور ایران است یعنی از انتشار روزنامه وقایع اتفاقیه در ۱۲۶۷ ق تا ۱۳۲۲ ق .

قطع روزنامه در این سال بار دیگر تغییر یافته و تقریب دو برابر شده است و در عوض حجم صفحات از ۴ به ۴۰ تقلیل یافته است . اولین شماره نشریه در تاریخ سه شنبه غره محرم الحرام ۱۳۲۲ ق بوده و درباره علت تغییر قطع روزنامه ندیمباشی می نویسد:

«چون تجدید سال درخورد تجدید حال است ... قطع روزنامه سلطانی را تغییر داده ، فی الحقیقه به صورت قدیمی آن تحویل و تبدیل نمودیم تا امتیاز صورت با امتیاز معنی و شرف نسبت و علونام موافقتی تمام داشته باشد» .

ش ۲: « تلگرافهای تبریک و تهنیت به حضورشاهنشاهی ، و جواب هر یک از سلاطین معظم به مناسبت عید نوروز» و « صورت حساب جمع و خرج مدرسه سیاسی» .

ش ۱۶: « اعلان شرکت راه انزلی - طهران و خلاصه صورت حساب عمل کرد راه در سنه ۱۹۰۳ م» .

ش ۱۷: « راپورت اداره پلدیه »

ش ۱۸: « راپورت راجع به امر تجارت »

ش ۲۰: « مدرسه سیاسی »

ش ۲۴: « مدرسه متبرک های سادات ، رخت شوخانه » بقیه شماره و بقیه صفحات شماره های یادشده اختصاص به همان اخبار رسمی دولت دارد.

مجموع از روزنامه در سال دوم ۲۴ شماره نشر یافته است

سال سوم

روزنامه اطلاعات
شماره ۲۴
تاریخ ۲۶ صفر ۱۳۲۴

<p>تاریخچه</p> <p>روزنامه اطلاعات در تاریخ ۲۶ صفر ۱۳۲۴ در تهران منتشر شد. این روزنامه یکی از قدیمیترین روزنامه‌های ایران است که در طول تاریخ کشور به دلیل محتوای ارزشمند و گزارش‌های دقیق از تحولات داخلی و خارجی شهرت یافته است.</p> <p>این روزنامه در ابتدا به نام «روزنامه اطلاعات» شناخته می‌شد و بعدها به «روزنامه اطلاعات» تغییر نام داد. این روزنامه در طول تاریخ خود با تغییرات و تحولات زیادی مواجه شده است.</p>	<p>تاریخچه</p> <p>روزنامه اطلاعات در تاریخ ۲۶ صفر ۱۳۲۴ در تهران منتشر شد. این روزنامه یکی از قدیمیترین روزنامه‌های ایران است که در طول تاریخ کشور به دلیل محتوای ارزشمند و گزارش‌های دقیق از تحولات داخلی و خارجی شهرت یافته است.</p> <p>این روزنامه در ابتدا به نام «روزنامه اطلاعات» شناخته می‌شد و بعدها به «روزنامه اطلاعات» تغییر نام داد. این روزنامه در طول تاریخ خود با تغییرات و تحولات زیادی مواجه شده است.</p>
--	--

مصادف با سال پنجاه و هشتم روزنامه در ایران . اخبار هر شماره برابر سال های قبل .

شماره یک « اداره جلیله عسکریه (تقسیمات قشون) »
شماره ۳ « اعلان وزارت تجارت در طریقه اجرای احکام »

شماره ۵ « خبر سفر فرنگ مظفرالدین شاه همراه باسامی ملتزمین رکاب » و « اعلان وزارت تجارت درتشکیل مجالس محاکمات تجارته و قوانین راجع به آن »

شماره ۶ از این شماره ستونی تحت عنوان « اردوی همایون به مناسبت اخبار سفر فرنگ » دایر می شود که اخبار رسیده تا پایان سفر مظفرالدین شاه در هر شماره درج می شود.

شماره ۱۱ « اعلان شرکت راه انزلی - طهران » خلاصه صورت حساب و عمل کرد شرکت در سنه ۱۹۰۴ م که تا شماره ۱۵ ادامه دارد.

شماره ۱۵ روزنامه ایران سلطانی در تاریخ ۹ شعبان ۱۳۲۳ ق .

آخرین شماره از نشریه نامبرده است ، چه در اواسط سال سوم انتشار روزنامه ، ناگهان از شماره ۱۶ عنوان روزنامه به « ایران » تغییر یافته و بجای نام ندیمباشی در پایان هر شماره نام محمدباقر اعتمادالسلطنه درج شده است .

روزنامه ایران سلطانی با همه تغییر صوری در عمل دنباله « روزنامه ایران » ی است که توسط محمدحسن اعتمادالسلطنه و محمدباقر اعتمادالسلطنه منتشر می شد و حاوی اخباری که از طرف دولت ، مسئولین روزنامه مجاز به انتشار آن بودند نه بیش از آن . اگرچسته گریخته مطالبی و رای اخبار رسمی منتشر می شد.

شدهمانهایی است که شماره به شماره به ذکر عناوین مقالات اشاره شد . اهمیت ویژه این نشریه از نظر تاریخ اقتصادی ، ساختار دیوانی و دولتی و انتصابات است که خبر آن در هر شماره درج شده است .

ایران

اولین شماره ایران در تاریخ ۲۸ شعبان ۱۳۲۳ / ۲۸ اکتبر ۱۹۰۵ م با توالی شماره مسلسل روزنامه ایران سلطانی یعنی شماره ۱۶ انتشار می یابد . در باب تغییر عنوان و یا تغییر مدیریت کوچکترین اشاره ای بدان نشده است ؛ و تنها در پایان صفحه چهارم که صفحه پایانی نشریه نیز هست نام اعتمادالسلطنه

آمده است .

خبر اضافه این شماره بر سیاق رسمی نشریه ، بهر بازرگشت (مظفرالدین) شاه از فرنگ و « جشن ورود موبک مسعود همایونی به دارالخلافه باهره » است .

ش ۲۲ « راپورت مدرسه متبرک سادات »

ش ۲۴ « نظامنامه اداره نظارت محصول ابریشم در ایران »
در سال سوم مجموع ۲۶ شماره از روزنامه نشر یافته که ۱۵ شماره آن با عنوان « روزنامه ایران سلطانی » به مدیریت ندیمباشی و ۱۱ شماره آن با عنوان « ایران » به مدیریت اعتمادالسلطنه است

سال چهارم

مصادف با سال پنجاه و نهم انتشار روزنامه در ایران که اولین شماره آن پنجشنبه ۳ صفر ۱۳۲۴ / ۲۹ مارس ۱۹۰۶ م

است . در این سال ۲۶ شماره از نشریه « ایران » انتشار یافته که از شماره ۹-۲۶ بکلی متفاوت از نشریات دولتی و رسمی است که از بدو انتشار روزنامه در ایران منتشر می شده اند . سال چهارم

انتشار نشریه یاسال دوم انتشار روزنامه « ایران » از نظر نوع خبر و حجم مطالب حکایت از یک دگرگونی عظیم در جامعه ایران دارد بدون آنکه به انقلاب مشروطه بپردازد ، ناگهان « سواد کتابچه قانون عدالتخانه عامه » در شماره ۹ آن چاپ می شود و متعاقب آن ، خبر تغییر در هیئت دولت یعنی « خبر استعفاى صدراعظم و سواد دستخط همایونی درباره میرزا نصرالله خان مشیرالدوله » در شماره ۱۱ به چاپ می رسد .

امروزه با آگاهی از انقلاب مشروطه که در ۱۳۲۴ ق به نتیجه رسید و نقش هر یک از احاد جامعه اعم از روحانی ، تجار ، کسبه و دیگران ، و وقتی روزنامه ایران راتورق می کنیم علت تغییر مطالب روزنامه را در می یابیم و درک می کنیم ؛ ولی اگر کسی آگاهی کمی از انقلاب مشروطه داشته باشد و به بررسی روزنامه بپردازد ، بدون شک به دنبال علت اصلی تغییر محتوایی روزنامه می پردازد . نگاهی گذرا به اخبار فوق العاده روزنامه می افکنیم .

شماره ۹ « سواد کتابچه قانون عدالتخانه عامه »

ش ۱۱ « خبر استعفاى صدراعظم و سواد دستخط همایونی » شرح ذیل :

از آنجا که ما کمال صداقت و درستی را در میرزا نصرالله خان مشیرالدوله همیشه ملاحظه کرده ایم لهذا او را به منصب صدارت عظمی منصوب فرمودیم . فی یوم شهر جمادی الثانیه ۱۳۲۴ . دانش آموختگان تاریخ و علوم سیاسی میرزا نصرالله خان مشیرالدوله را نخستین صدراعظم دولت مشروطه در ایران می دانند و باز آگاهی دارند که او جانشین عبدالمجید میرزا عین الدوله صدراعظم مستبد ایام مشروطه خواهی در ایران است .

به دنبال درج خبر صدارت مشیرالدوله ، روزنامه نگار می افزاید که تفویض منصب صدارت همراه با:

« خطاب نبیل و رتبه منبع التسی (جناب اشرف) به انضمام یک ثوب چیه ترمه شمسو مرصع شرابه زمرد گرانبها خلعت آفتاب عظمت خاص خسروانی که مخصوص به مقام رفیع و منصب صدارت عظمی است از طرف قرین الشرف ملوکانه به مجلس دربار ارسال و ابلاغ گردید.»

ایضا در همین شماره « سواد دستخط تعیین ریاست مطلقه هیئت وزراء دربار دولت » و همچنین سواد فرمان « تشکیل مجلس شورای ملی » به شرح :

«رای همایونی ملوکانه ما بدان تعلق گرفته که برای رفاهیت و اهمیت امنیت قاطبه اهالی ایران و تشیید و تأیید مبانی دولت

اصلاحات مقتضیه به مرور در دوائر دولتی و مملکتی به موقع اجرا گذارده شود چنان مصمم شدیم که مجلس شورای ملی از منتخبین شاهزادگان، علماء قاجاریه و اعیان و اشراف و ملاکین و تجار واصناف به انتخاب طبقات مرقومه در دار الخلافه طهران تشکیل و تنظیم شود.

بدون شک دانش آموختگان تاریخ و علوم سیاسی و انانی که آگاهی از تاریخ معاصر این مرز و بوم دارند واقفند که تشکیل مجلس شورای ملی نه بر « رای همایون ملوکانه » و نه بر مصمم بودن شاه برای اصلاحات؛ بل بر اثر کوشش و مجاهدت علماء، تجار، کسبه، اهالی ایران و بست نشینی و هجرت صغری و کبری و رو در رو ایستادن مردم با قوای نظامی که حامی سلطنت قاجاریه بود پدست آمده است.

ش ۱۲ « مجلس محترم شورای ملی » که خبر از تشکیل مجلس را می داد و محل آن :

«صوقتا در عمارت رفیع البئای مدرسه نظامی جنب حیاط اتاق نظام معین و منتخب گردیده» و «عصر روز شنبه ۲۷ شهر جمادی الاخره... حضرت اجل عضدالملک... از طرف... شاهنشاه... برحسب دعوت نامه‌های مخصوص تمام رجال عظام دولت و ملت را به صرف شیرینی و شربت دعوت نمودند». این تشکیل مجلس همراه با «خطابه جناب اشرف صدراعظم» و «خطابه تشکر از طرف ملت توسط آقا سید عبدالله بهبهانی در جواب خطابه صدارت عظمی حاضر شده بود توسط ملک المتکلمین «به مسماع مجلسیان رسانید» توام بود.

ش ۱۴ « اساسنامه انتخابات مجلس شورای ملی » در ۲ فصل «فصل اول قواعد انتخابات» در ۲۴ ماده و «فصل دوم ترتیب انتخاب و کشیدن قرعه و شرایط آن» در ۸ ماده یعنی از ماده ۲۵-۳۲.

ش ۱۵ «مجلس تحقیق دربار اعظم» و اعلان «شرکت راه انزلی - طهران خلاصه عمل کرد راه در ۱۹۰۵ م».

ش ۱۶ « افتتاح مجلس شورای ملی روز یکشنبه ۱۸ شعبان ۱۳۲۴ ق » همراه با نطق مظفرالدین شاه در موقع افتتاح مجلس ملی « بندگان اعلیحضرت اقدس همایون ارواحنا فداه »

ش ۲۰ «وکلا و مبعوثان مجلس شورای ملی» خبری کوتاه درباره مجلس و آمدن برخی از نمایندگان ایالات و ولایات به تهران.

ش ۲۲ صفحه اول با حاشیه سیاه به علامت عزای خیر «درگذشت مظفرالدین شاه» و در صفحات دیگر «سواد نظامنامه دارالشورای ملی» مشتمل بر وظایف و تکالیف مجلس و حدود روابط آن نسبت به اداری دولت است به شرح ذیل :

اصل ۱۴ - ۱ در تشکیل مجلس : اصل ۳۱ - ۱۵ وظایف مجلس و حدود حقوق آن : اصل ۳۸ - ۳۲ در اظهار مطالب به مجلس شورای ملی : اصل ۳۹ - ۴۲ عنوان مطالب از طرف مجلس : اصل ۴۳ - ۵۱ در شرایط تشکیل مجلس سنا

در پایان این نظامنامه آمده : « این قوانین اساسی مجلس شورای ملی مجلس سنا که حاوی پنجاه و یک اصل است ، صحیح است . فی چهاردهم شهر ذی قعدة ۱۳۲۴ .

محل صحنه مبارک همایونی روحنافده

ش ۲۳ «تلگرامهای تعزیت سران و سلاطین کشورها به مناسبت درگذشت مظفرالدین شاه»

ش ۲۴ خبر «تاجگذاری محمدعلی شاه» و «تلگرامهای تبریک سران و سلاطین» و ادامه آن در شماره های ۲۵، ۲۶ و «فرمان اباقی صدراعظم و وزراء قبلی»

در این سال جمع ۲۶ شماره از نشریه انتشار یافته است .

روزنامه ایران

شماره ۱۳۲۵

روزنامه ایران در روزهای پنجشنبه و شنبه

تولید و نشر در تهران

تاریخ : ۱۳۲۵

محل چاپ : تهران

تعداد : ۱۳۲۵

قیمت : ۱۰۰ ریال

موضوع : اخبار و مقالات

تاریخ : ۱۳۲۵

محل چاپ : تهران

تعداد : ۱۳۲۵

قیمت : ۱۰۰ ریال

موضوع : اخبار و مقالات

سال پنجم

مصادف با سال شصتم انتشار روزنامه در ایران و اولین شماره آن در پنجشنبه ۱۳ صفر ۱۳۲۵ / ۲۸ مارس ۱۹۱۷ م است . گرچه انتشار مجموعه روزنامه در این سال هم از اهمیت ویژه ای برخوردار است و بدون آنکه به مسائل جاری و ساری در جامعه بپردازد اما مغیر مستقیم مطالب روزنامه حکایت از اختلاف محمدعلی شاه با ملیون و مجلس می کند به شرح :

ش ۱ «خبر انتصابات جدید» ویژه ایالات و ولایات که حکایت از قدم اول اختلاف میان دربار و مجلس است .

ش ۲ «تغییر کابینه وزراء» و «تلگرام های سران وسلاطین» خارج به مناسبت نوروز

ش ۴ «رفع شبهت جوابیه حبل المتین درباره قرارداد تاسیس بانک توسط بانکداران آلمان در ایران»

ش ۵ «فریضه شکر یزدان و دعای سلطان» مطلبی در باب همکاری محمدعلی شاه با مجلس که در ضمن حکایت از اختلاف میان شاه مجلس دارد و سازش ظاهری شاه با ملیون .

ش ۶ جواب روزنامه حبل المتین «در باب بانک شرقی آلمان»

ش ۸ «کنفرانس صلح عمومی لاهه» و هیئت ایرانی شرکت کننده در کنفرانس [و] اسامی اعضاء «هیئت سفارت فوق العاده ایران» بشرح :

ممتاز السلطنه : وزیر مختار و ایلیچی مقیم پاریس و عضو مجلس حکمیت بین البول ، مامور مختار و نماینده اول .

صدیق الملک : وزیر مختار و ایلیچی مقیم لاهه ، نماینده مسیو لوپون : قونسول جنرال دولت علیه مقیم لاهه ، منشی اداره فرانسوی

محمودخان : نایب سفارت

امیرخان : آتشه سفارت فوق العاده

عباسقلی خان برادر ممتاز السلطنه : آتشه سفارت

و اسامی ۴۵ کشور شرکت کننده در کنفرانس

اضافه بر مطلب بالا «اعتذار از خطای جریده حبل المتین» در باب تحسن حاجی ملک التجار در سفارتخانه بیلاقی دولت بهیه روس و «جریمه نقدی حبل المتین از طرف وزارت علوم و معارف» به پنجاه تومان که ظاهر نخستین جریمه نقدی در

محاکمات نشریات در ایران است .

ش ۱۰ خبر ترور «امین السلطان اتابک اعظم رئیس الوزراء و وزیر داخله» هنگام خروج از مجلس شورای ملی توسط عباس آقا صراف که خود نیز بلافاصله کشته می شود .

ش ۱۲ «متمم نظامنامه اساسی» در ۲۹ شعبان قوی ثیل ۱۳۲۵ بشرح :

- اصل ۱-۷ کلیات
- اصل ۸-۱۵ حقوق ملت ایران
- اصل ۲۶-۲۹ قوای مملکت
- اصل ۳۰-۳۴ حقوق اعضای مجلس
- اصل ۳۵-۵۷ حقوق سلطنت ایران
- اصل ۵۸-۷۰ راجع به وزراء
- اصل ۷۱-۸۳ اقتدارات محاکمات
- اصل ۹۴-۱۰۳ در خصوص مالیه
- اصل ۱۰۴-۱۰۷ قشون
- ش ۱۳ «خطابه محمدعلی شاه در مقابل تی چنداز نمایندگان مجلس و رئیس مجلس حاجی احتشام السلطنه»
- نگارنده مجموع به ۱۳ شماره از نشریه منتشره در این سال دست یافت و اینکه آیا اضافه بر این منتشر شده یا نه بر نگارنده نامعلوم است .

سال ششم

مصادف با سال شصت و یکم انتشار روزنامه در ایران ، اما در روزنامه سال سی و نهم قید شده که برابر با تاریخ انتشار روزنامه ایران یعنی از سال ۱۲۸۸ ق است .

اولین شماره در سه شنبه ۲۱ شهر صفر المظفر ۱۳۲۶/۲۴ مارس ۱۹۰۸ انتشار یافته ش ۲ در ۲۲ صفر «انجمن ایالتی ، اخبار مجلس : خلاصه مذاکرات مجلس شورای ملی در روز شنبه ۲۱ صفر ۱۳۲۶ ق»

ش ۳/۲ ربیع الاول از این شماره روزنامه ظاهر روزانه می شود و هفته ای ۲ روز دوشنبه ها و جمعه هاتعطیل است .

ش ۳/۴ ربیع الاول «قانون راجع به نسخ نشان مکلل به الماس و اعطای اسب و رشمه طلا و جام نقره»

ش ۵/۵ ربیع الاول «اخبار مجلس»

ش ۶/۶ ربیع الاول «اخبار مجلس»

ش ۷/۷ ربیع الاول «اخبار مجلس»

ش ۹/۸ ربیع الاول «اخبار مجلس : خلاصه مذاکرات مجلس سه شنبه ۵ ربیع الاول»

ش ۱۰/۹ ربیع الاول «اخبار مجلس ، اعلان انتشار جریده «اصلاح» به زبان فارسی و جریده «اتحاد» توسط «انجمن اتحاد آذربایجان»

ش ۱۲/۱۰ ربیع الاول «دستوالعمل مامورین دولتی»

ش ۱۴/۱۱ ربیع الاول «بقیه دستورالعمل مامورین دولتی»

ش ۱۴/۱۲ ربیع الاول

ش ۱۷/۱۳ ربیع الاول «بقیه دستورالعمل...»

ش ۲۰/۱۴

ش ۲۳/۱۵

ش ۲۴/۱۵

ش ۲۶/۱۷ تصویب «قانون وظایف» یا «وظیفه مرسومه است که به بازماندگان ارباب حقوق دیوانی ازهر قبیل داده می شود» در مجلس شورای ملی با اکثر ۲۲ رای که عده حاضر ۱۰۹ نفر، تصویب ۲۲ نفر، ردکنندگان ۲۶ نفر، امتناع ۱۱ نفر در تاریخ ۱۹ ربیع الاول سه ۱۳۲۶ (در ۱۰ ماده

ش ۱۸ / شنبه ۲۷ ربیع الاول آخرین شماره از ایران که نگارنده بدان دست یافته است و ظاهر آخرین شماره از روزنامه است که منتشر شده و پس از آن تعطیل گشته است .